

Zamućenje vrela nakon ronjenja

Another Dive in the Spring of Bistrac

In 1989 the members of SO PDS Velebit dived to the spring of Bistrac near Samobor and reached the depth of 7 m. On the 25th of May 2013 Vedran Jalžić dived in the spring but he could not pass more than 3,5 m because of the tree branches, rocks and car tires among which there is a constant flow of the clear water. The plan is to wait for the stronger flow and clean the spring to enable the progress to the underground part of the stream which sinks near the Grgosove špilje, around 700 m far from the spring, at the 50 m higher altitude.

Albanija 2013.

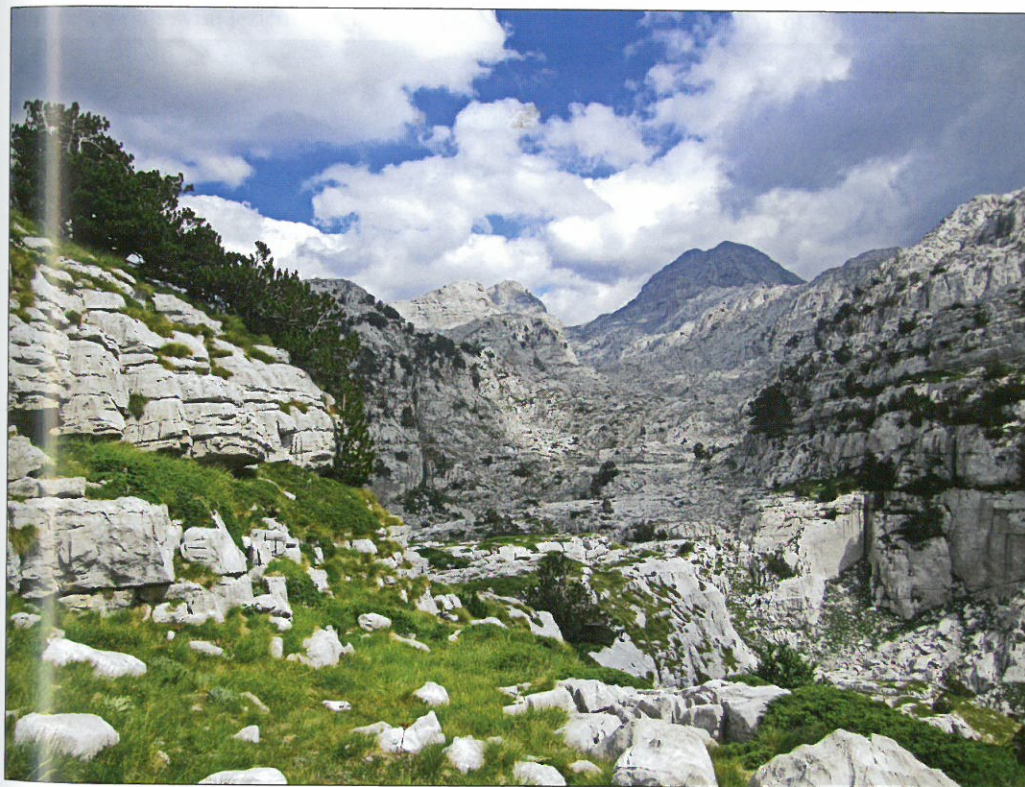
Bernard Bregar

Od 25. kolovoza do 8. rujna 2013. boravili su u Albaniji Tamara Čuković, Marinko Malenica i Slaven Boban iz SO-a PDS »Velebit« te moja malenkost, Bernard Bregar (Berni) iz SO-a HPS »Željezničar«. Bio je to svojevrsan nastavak prethodnog posjeta Albaniji iz 2010. u kojem se ekipa oduševila speleološkim potencijalom i ljepotom Prokletija.

Prokletije su gorje koje se proteže od sjeverne Albanije do Kosova i do istoka Crne Gore. Najviši vrh Prokletija, Maja Jezerce, nalazi se u Albaniji i visok je 2694 m. Plan nam je bio istražiti jamu iznad sela Boga na koju je ekipa naišla prethodni put te se nakon istraživanja pridružiti bugarskoj ekspediciji ispod vrha Radohinesu (također na Prokletijama, nedaleko od sela Boga).

Poziv na bugarsku ekspediciju rezultat je višegodišnje suradnje hrvatskih i bugarskih speleologa. Organizatori ekspedicije Tony i Encho, uz još ponekog člana, ranije su sudjelovali na hrvatskim ekspedicijama.

Iako nam je plan bio da budemo »jurišna ekipa«, juriš je već na samom početku izostao. Raspoloženje nekako nije dopuštalo previše žurbe. Uz česta stajanja radi okrepe i »rehidracije« prvi smo dan stigli u blizinu Dubrovnika te prespavali na plaži. Shvatili smo da žurbi nema mjesta, tako da se znalo desiti i da po autocesti vozimo samo 70 km/h jer, kako se kaže, »Tko žuri, noge lomi«, a to nam nije bilo u planu. Sljedeći dan predvečer stigli smo u Albaniju i prespavali na Skadarskom jezeru jer je dan već bio

Rekognosciranje terena

na izmaku. Ujutro nas je nježno probudio zvuk lovačkih pušaka koje su euforično pozdravljale ptice u letu. Zaputili smo se u grad Skadar radi nabavke namirnica, zatim nastavili svoje putovanje prema selu Boga.

Albanske gradove nadasve krasi odvratno prljave ulice, prizori uz cestu izazivaju višestruke pobune u želucu. Sasvim je normalno da se meso i riba prodaju po pločnicima, također nije rijetko cijelo stado ovaca koje zavezanih nogu leži u blatu čekajući spasitelja koji će ih za malo novaca lišiti takvog života. Promet u Albaniji priča je za sebe. Uletavanje u »škare« normalna je pojava, vozi se agresivno po zakonu jačeg, a da bi sve bilo još zanimljivije, ceste su ukrašene mnogim rupama koje nadasve upotpunjuju doživljaj. Slaven, koji je vozio, nakon početnog šoka priklonio se starom dobrom pravilu »Ako ih ne možeš pobijediti, pridruži im se!«. Pohvala Slavenu na vožnji jer se tokom dva tjedna boravka u Albaniji pretvorio u pravog albanskog vozača.

Pri kraju dana stigli smo u selo Boga na sjeveru Albanije. Na ulazu u selo stoji ploča

nacionalnog parka Theth koji je udaljen nekih 20 km od sela. Ploča je okružena gomilom smeća, tako da svakom posjetitelju bude jasno da samo glupan ili netko s viškom vremena odnosi svoj otpad. I stvarno, od mještana smo poslije čuli: »Kakvo skupljanje otpada, to rade samo turisti«, uz karakterističan pokret prstom prema glavi, kako bi nam pokazali da je to mutavo. Čudni smo mi turisti. Poseban prizor pružaju i domaće životinje koje prebiru po smeću tražeći najukusniju plastičnu vrećicu za objed.

Tokom prethodnog posjeta Albaniji ekipa se sprijateljila s Giovannijem, vlasnikom kafića u Bogi. Giovanni ih je tada ugostio i pokazao se kao pravi domaćin, tako da smo i mi ovaj put otišli njemu nadajući se istom tretmanu. Dolaskom u kafić saznajemo od njegovog oca Giuseppea da je Giovanni u Grčkoj. Poslije smo saznali da je Boga prije nekoliko godina bila obrasla marihuanom te je nakon dolaska vojske i policije mnogo mještana otišlo na »ljetovanje u Grčku«. Ne mora takav biti i slučaj s Giovannijem, ali čovjek se pita. Upoznali smo i Giuseppeovu ženu, koju smo uspjeli

Članovi ekspedicije

nasmijati svakom rečenicom. I taman kad smo bili sigurni da je naš humor jednostavno razoružava usprkos svim jezičnim barijerama, shvatili smo da se gospođa smije baš svemu što napravimo ili kažemo pa se tako naše šarmersko samopouzdanje brzo istopilo. Poslužili su nam večeru i u tom trenutku nam je postalo jasno da će nam hrana u ovoj zemlji postati velik problem. Sir kojeg imaju u izobilju vjerojatno se može upotrijebiti kao ispit zrelosti za svakog Albanca. Ne znam s čim bih ga uopće usporedio, morat ćete mi vjerovati na riječ kad vam kažem da nešto groznije nismo nikada okusili. Meso je također priča za sebe, ispaša po pvc vrećicama i ostalom otpadu uzima danak u kvaliteti. Među mesom dominira ovčetina, koja je skoro pa svaki dan na jelovniku u svim mogućim kombinacijama. Ovčetina je poznata po intenzivnom mirisu, ali ova ovdje tuče sve do sada viđeno. Giuseppe nam nudi dobrodošlicu i savjetuje da u njegovom dvorištu podignemo šator.

Giuseppe nas je 28. kolovoza 2013. (srijeda) vodio do jame koju imamo u planu istraživati. Uzeli smo dio opreme i krenuli prema njoj u jutarnjim satima. Giuseppe je kao pravi vodič bez našega znanja odabrao najduži put, kako bi nam pokazao ljepote Prokletija. S opremom na leđima to je stvarno bilo iscrpljujuće.

Nakog početnog kulturološkog šoka bili smo zapanjeni ljepotom planina. Horizontom dominiraju vrhovi visoki oko 2500 m, a ispod njih su visoravni na oko 2000 metara. Teren je izrazito krške morfologije, s malo ili nimalo vode. Planinarskih puteva nema. Čovjek ubrzo izgubi osjećaj za prostor jer je sve predimenzionirano, proteže se dokle god vam pogled seže. Pošto je Albanija u prošlosti iz političkih razloga bila manje-više zatvorena, albanski dio Prokletija većinom nije istražen. Prokletije nisu zanimljive samo speleološki, one nude velike mogućnosti i za penjanje. Mnoge strme litice krasi krajolik. Neke su više i od 1000 m, a litice visine poput Anića kuka u Velikoj Paklenici (350 m) redovita su pojava.

Nakon nekoliko sati hoda previše, stigli smo do jame po blagoj kiši i ostavili opremu na ulazu. Jama se nalazi na 1900 m nadmorske visine, oko tisuću metara iznad Boga. Sljedeći dan smo iskoristili za malo turizma i novo popunjavanje zalihama.

Ujutro 30. kolovoza (petak) krenuli smo pod punom opremom i sa zalihama za nekoliko dana prema jami. Krenuli smo kraćim putem, koji je mnogo teži od onoga što smo ga prošli s Giuseppeom. Polovina puta obrasla je gustom šikarom lješnjaka. Postoji doduše put koji vrluda

Put do jame Ru

Pripreme za ulaz u jamu

kroz tu šikaru, ali ga je teško slijediti, sve se doima kao jedan veliki labirint. Dobar dio puta sveo se na izravno probijanje kroz žilave lješnjake, što nije bilo nimalo lako s velikim ruksacima. Drugi dio puta je strm sipar, sačinjen od glondči koje odbijaju mirovati prilikom prolaska. Trebalo nam je oko 6 sati s punom opremom da stignemo do jame. Logor smo postavili nedaleko od njenog ulaza, na pomalo idiličnom mjestu, ispod litice s vidikom na Bogu i okolne vrhove.

Sljedećeg dana dogodilo nam se fijasko: na ulazu u jamu ugledali smo dvostruko sidrište! Slaven i ja idemo pogledati jamu, možda ipak nije istražena do kraja. Marinko i Tamara dotle su se zaputili po vodu iz izvora udaljenog oko 2 sata hoda. U jamu smo se spustili nekih 100 m i odmah ugledali gdje se jama nastavlja, ali i tamo su bila sidrišta. Dakle, nema smisla dalje napredovati. Nakon izlaska, pošto se Tamara i Marinko nisu još vratili, otišli smo otopiti malo snijega iz okolnih škrapa da dobijemo vodu za piće. Već je dan bio na izmaku, a drugi dio ekipe nije bio nigdje na vidiku. Malo smo se zabrinuli te krenuli u potragu, ali smo se ubrzo našli. Izvor na koji su išli presušio je, tako da su morali ići do sljedećeg koji je poprilično udaljen.

Sljedeći dan smo proveli istražujući visoravan iznad naše jame koja se nalazi na 2000 m visine. Pri povratku smo naišli na grupu Bugara koji su došli posjetiti »našu« jamu. Uz čašicu razgovora saznali smo da joj je ime Cilikokave te da je duboka 505 m. »A što ste mislili, da ste Ameriku otkrili?« rekao nam je Bugar nudeći rakiju. Također su nam pokazali nakapnicu među

Slaven na ulazu u jamu

stijenama gdje ima vode, svega 15 min hoda od našeg logora. Večer smo proveli u njihovom logoru u ugodnom društvu.

Sljedećeg dana spustili smo se natrag do sela Boga kako bi pričekali Žoru, Bugara koji nas je trebao prebaciti terenskim vozilom do njihovog logora na Radohinesu. U kafiću smo zatekli Bugare i Poljake u veselom ugođaju, koji je malo pomalo bivao sve veseliji. U takvom okruženju potpuno smo smetnuli s uma da se moramo prepakirati te uzeti potrebne i čiste stvari za nekoliko dana ekspedicije. Žoro nas je zatekao u poprilično »nadahnutom« stanju, a mi smo kao pravi jurišni tim samo ubacivali ruksake u pic-kup i krenuli na novu etapu puta, tako da su čista odjeća i još neke stvari postale tražena roba. Negdje u noći stigli smo na prijekoj T Thores, gdje su Bugari podigli privremeni logor s kojeg su svakoga dana pomalo odnosili opremu prema glavnom logoru smještenom ispod vrha Radohines.

Imali smo poprilično veseo doček, a pošto smo i sami veseljac, brzo smo se uklopili u društvo. Nakon poluprospavane noći krenuli smo prema logoru. Saznali smo da do logora ima oko dva sata hoda, što nam nakon lješnjaka i velikih sipara više nije bilo teško, tako da smo taj dio puta odvalili u šali i još ga jednom ponovili isti dan kako bi im pomogli prenijeti opremu.

E da, bugarski logor, što reći? Moram priznati da su Bugari redefinirali moj pojam logora. Logori s kojima sam se dosad susretao na takvoj udaljenosti od »civilizacije« obično su bili minimalističkog tipa - osnove namirnice, oprema te rijetko kakav luksuz. Bugari to definitivno ne

priznaju tako da na njihovom logoru možete naći baš svakakve vrste hrane i ostalih stvari. Želite li jesti lubenice, pa naravno da ih imaju, ali ako više volite dinje, samo se poslužite. Uglavnom, mislim da shvaćate poantu, bilo bi preteško i predugo nabrajati što se sve na logoru može pronaći. Živjeli Bugari! Jednom prosječnom nepripremljenom Hrvatu preživjeti večer na bugarskom logoru stvarno može postati izazov. Naime, tokom cijele večeri se poslužuje rakija i hrana, nije moguće da vam tanjur i čaša ostanu prazni. Vina i piva nema, ali se zato rakija nosi u demižonkama i nema govora o tome da je ponestane (ako se ponekad preračunaju, tada je prvi na meti alkohol za bube, tj. za konzerviranje bioloških uzoraka. Bugari nemaju klasičnu večeru, njihov običaj je da pomalo tokom večeri jedu i piju ili, kako oni to kažu, »meze«. Imaju određen ritam kombiniranja hrane i pića, na koji mi nismo navikli. Njihova večera (meza) traje kroz čitavu večer, nerijetko do dugo u noć, dok mi, kako vam je svima poznato, pojedemo večeru u jednom komadu te onda popijemo piće i oteturamo na spavanje. Uglavnom teško je nama sjediti ispred pune čaše i punog tanjura, ima tu nešto što nam nikako ne daje mira, kao neki nedovršeni posao, pa mlatimo dok to ne ispraznimo, ali se tada prije nego što ste se uspjeli snaći tanjur i čaša opet napune do vrha, pa sve ispočetka. Takva igra nakon par rundi postaje poprilično naporna i ako brzo ne promijenite taktiku može vas dovesti u jako nepovoljan položaj. Ali kao pravi putnici junački smo se nosili sa svim kulturološkim razlikama.

Bugari ovo područje sustavno istražuju već nekoliko godina, najperspektivnija jama koju istražuju zove se Ru, a istražena je do dubine od 546 m.

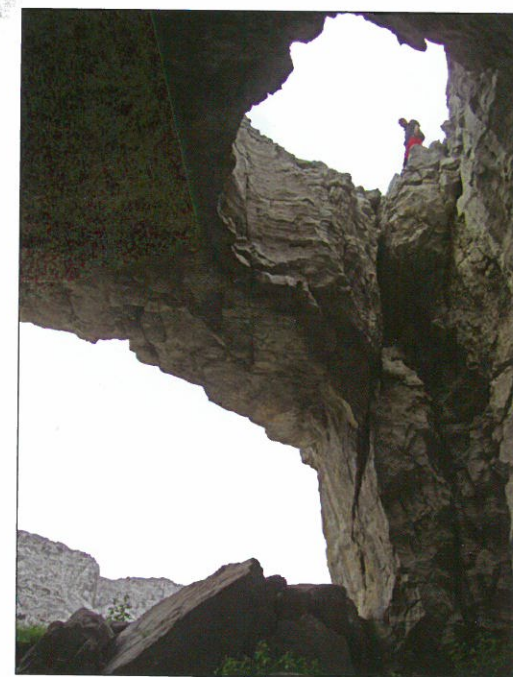
U utorak 3. rujna podijelili smo se u dvije ekipe. Tamara i Slaven pomagat će transportirati opremu do jame Ru, dok smo Tony, Marinko i ja pošli istraživati Ledenu jamu. Ustanovili smo da se u jami, na nekih 80 m dubine, stvorilo mnogo leda koji visi iznad vertikale, tako da nije bilo sigurno nastaviti dalje. Ova jama mora čekati još neko vrijeme na istraživanje.

Sljedećeg smo dana Marinko i ja prenosili opremu, dok su se Slaven i Tamara pridružili Enchu i Bugarima u istraživanju jame Ru. Na otprilike -460 m uspjeli su u meandru proći dalje

u njene nove dijelove, pa su taj dio meandra nazvali Velebit.

I tako, malo po malo, sljedeći dan je došlo vrijeme da napustimo bugarski logor i krenemo kući. U povratku smo morali još podmiriti račun u kafiću. Naime, naš domaćin Giuseppe ipak ima više kapitalističkog duha od svog sina pa nam je pokušao naplatiti sve što je mogao. Nakon kraće rasprave i cjenkanja uspjeli smo se naći na »zlatnoj sredini« te se rastali u vedrom raspoloženju. Tu noć smo opet prespavali na Skadarskom jezeru.

Jutrom su nas ponovo probudile puške koje pozdravljaju novi dan. Plan nam je bio, pošto smo »jurišna ekipa«, u jednom danu potegnuti sve do Paklenice pa tamo prespavati. I tako je juriš krenuo sve dok nas sudbina nije navela do Nikšića. Bilo bi nepristojno provesti se pored Nikšića, a da se ne popije Nikšićko pivo na staroj tvrđavi. Tada se pomalo i sudbina upetljala, jer kao za vruga evo tamo festivala. Već prilikom izlaska iz auta upoznali smo glavnog organizatora. Uspjeli su nas zamijeniti za neki bend koji dolazi iz Zagreba, tako da smo dobili »posebnu dobrodošlicu«. Živio Nikšić!

U potrazi za novim jamama

Bugarski logor

Večer u bugarskom logoru

Nesporazum je ubrzo riješen, ali je dobrodošlica ostala na razini. I tako je propao još jedan slavni juriš naše ekipe. Nakon burne noći, u kojoj su neki od nas pokleknuli, pao je dogovor da ono što se dogodilo u Nikšiću ostaje u Nikšiću. Moramo odati počast momcima i djevojkama iz Nikšića, stvarno su si dali truda i priuštili nam nezaboravnu večer. Sljedećeg smo dana u noćnim satima stigli kući puni dojmova i uspomena, kojih ćemo se s veseljem sjećati. Nekako nam je svima ovo bilo nezaboravno putovanje, jer kad se sve zbroji i oduzme, stvarno nije moglo bolje proći.

Na prilazu jami »Ru«

Albania 2013

Tamara Čuković (SOV), Slaven Boban (SOV), Marinko Malenica (SOV) and Bernard Bregar (SOŽ) were in Albania from 25th August to 8th September. Their goal was the exploration of the territory above the village Boga, Albania. Later they joined the Bulgarian expedition on the Prokletije mountains, beneath the peak Radohimes. The team got to know the terrain and they discovered a big potential for the speleological explorations. They also participated at the Bulgarian camp and exploration of the pit cave Ru (-546 m) and Ledena jama cave. The area is full of pit caves, so the explorations will continue. The team was invited to join the future expeditions.